

SPOLOČNÉ ODPORÚČANIA PLATFORMY PRE ZELENÚ INFRAŠTRUKTÚRU

Zuzana Hudeková, Peter Mederly, Attila Tóth,
Ľubica Midriaková Zaušková, Anna Dobrucká,
Simeon Vaňo, Patrik Pachinger

Odborný garant Juraj Bebej

Názov:	Spoločné odporúčania platformy pre zelenú infraštruktúru
Autorský kolektív:	Ing. Zuzana Hudeková, PhD., prof. RNDr. Peter Mederly, PhD., doc. Ing. Attila Tóth, PhD., doc. Ing. Ľubica Midriaková Zaušková, PhD., Ing. Anna Dobrucká, PhD., MSc. Simeon Vaňo, PhD., Ing. Patrik Pachinger
Odborný garant:	doc. RNDr. Juraj Bebej, CSc.
Foto na obálke:	Copyright © doc. Ing. Ľubica Midriaková Zaušková, PhD. Prepojenie zelenej a modrej infraštruktúry v polyfunkčnej zóne (Belvéder – Banská Bystrica, 2019)
Grafická úprava:	Miloslav Hlaváček
Jazyková úprava:	Mgr. Martina Kubealaková, PhD.
Vydavateľ:	© Slovenská agentúra životného prostredia, Tajovského 24, 975 09 Banská Bystrica
Vydanie:	I.
Rok vydania:	2023
Počet strán:	11
ISBN:	ISBN 978-80-8213-151-5
Upozornenie:	Texty a fotografie v tejto publikácii sú chránené autorským právom.
Odporúčaná citácia:	HUDEKOVÁ, Z., MEDERLY, P., TÓTH, A. a kol., 2023. Spoločné odporúčania „Platformy pre zelenú infraštruktúru“, Banská Bystrica, 11 s.

Textovo-grafické spracovanie a tlač publikácie bolo realizované v rámci projektu Metodiky pre hodnotenie investičných rizík spojených s nepriaznivými dôsledkami zmeny klímy (ITMS 2014+: 310021BSY3), ktorý je financovaný z Operačného programu Kvalita životného prostredia.

OBSAH

Úvod	4
Vlastné odporúčania	4
1. Zaviesť a harmonizovať základnú legislatívu a terminológiu v oblasti zelenej infraštruktúry ako hlavný predpoklad jej lepšieho uplatňovania v praxi	4
2. Rešpektovať komplexnosť a prierezovosť problematiky zelenej infraštruktúry formou integrovaného prístupu – dosiahnuť koordináciu činností rôznych aktérov na rôznych úrovniach jej uplatňovania (plánovanie – realizácia – starostlivosť)	5
3. Zabezpečiť aktuálne, využiteľné a štandardizované podklady a dostatočné a erudované odborné kapacity v plánovacom procese zelenej infraštruktúry	5
4. Zabezpečiť aktuálne a dostatočné podklady, odbornosť a kapacity počas realizácie a starostlivosti o prvky zelenej infraštruktúry	6
5. Navrhnuť a prijať regulatívy a merateľné ukazovatele v oblasti zelenej infraštruktúry, zabezpečiť ich uplatňovanie najmä v plánovaní, ale aj v hodnotení kvality/kvantity a starostlivosti o zelenú infraštruktúru	6
6. Navrhnuť vhodné postupy starostlivosti o zeleň s cieľom adaptovať mestá a obce na zmenu klímy a podporovať biodiverzitu, zaviesť ich a uplatňovať v praxi	7
7. Zjednodušiť administratívne procesy súvisiace so schvaľovaním a realizáciou projektov budovania prvkov zelenej infraštruktúry	7
8. Posilniť a zrýchliť proces pozemkových úprav v projektovej a realizačnej fáze ako dôležitého nástroja na podporu konceptu zelenej infraštruktúry v sídlach a ich zázemí	8
9. Usmerniť využívanie finančných zdrojov určených na podporu konceptu zelenej infraštruktúry na rôznych úrovniach	9
10. Podporiť a sústavne realizovať vzdelávanie a osvetu o problematike zelenej infraštruktúry na rôznych úrovniach	9
Záver	10

ÚVOD

Zelená infraštruktúra (ďalej ako ZI) je „sieť prírodných a poloprírodných prvkov, predovšetkým plôch zelene a vodných ekosystémov, ktorá je vytváraná a spravovaná tak, aby poskytovala široký rozsah ekosystémových služieb, s osobitným zreteľom na zabezpečenie biologickej rozmanitosti, ekologickej stability a priaznivého životného prostredia a prepojenie urbanizovaného prostredia s okolitou krajinou“ (definícia podľa zákona č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny v znení neskorších predpisov). Dôležitosť ZI najmä v sídelnom prostredí pre zabezpečenie kvality životného prostredia je všeobecne uznávaná a podložená viacerými dokumentmi, stratégiami a metodikami. ZI v podobe „štúdie ZI“ alebo „krajinnárskej štúdie“ sa stane súčasťou územnoplánovacieho procesu a bude ako podklad uplatnená v procese plánovania, rozhodovania a starostlivosti o životné prostredie v zmysle udržateľného rozvoja územia.

Súčasnosť prináša nové výzvy, na ktoré je potrebné urgentne reagovať, hlavne na zmenu klímy a stratu biodiverzity. Jednou z aktuálnych úloh zaoberajúcou sa touto problematikou je aj projekt „Metodiky pre hodnotenie investičných rizík spojených s nepriaznivými dôsledkami zmeny klímy“, ktorý v súčasnosti rieši Slovenská agentúra životného prostredia (ďalej ako SAŽP). Súčasťou projektu je aj čiastková úloha „Metodické usmernenie na podporu zavádzania riešení zelenej infraštruktúry: analýza bariér, podpora implementácie dobrej praxe a odporúčania pre

verejné politiky“ (ďalej ako metodické usmernenie), riešená SAŽP v spolupráci s externými odborníkmi. Výsledky majú slúžiť najmä miestnym samosprávam pri rozsiahlom komplexe činností, súvisiacich s problematikou plánovania, realizácie, rozvoja a správy ZI. Metodické usmernenie vysvetľuje a hodnotí základné pojmy, dokumenty a kompetencie samosprávnych orgánov, kategorické a funkčné delenie ZI, dôležité podklady a postupy hodnotenia ZI na miestnej úrovni, stanovenie cieľov, indikátorov hodnotenia ZI a iné aspekty plánovania ZI. Hlavné výstupy sú dostupné na [odkaze](#).

„Metodické usmernenie na podporu zavádzania riešení ZI“ je úzko prepojené z ďalšími spracovanými metodikami a metodickými usmerneniami, osobitne napr. s Metodickým usmernením na vypracovanie Stratégie/Akčného plánu adaptácie na nepriaznivé dôsledky zmeny klímy. Všetky spracované metodiky a metodické usmernenia sú dostupné na <https://metodiky.sazp.sk/>.

V rámci riešenia úlohy bol iniciovaný vznik tzv. „Platformy pre zelenú infraštruktúru“ – neformálnej spoločnej platformy zainteresovaných subjektov aktívnych v oblasti ZI, v rámci ktorej by sa riešila široká problematika ZI vrátane postupného odstraňovania identifikovaných bariér a pod. Jedným z výstupov iniciálnej fázy fungovania platformy sú aj predložené odporúčania určené najmä pre relevantné ministerstvá a orgány štátnej správy (ďalej ako ŠS), ako aj samosprávy, ktoré najčastejšie uvádzajú problematiku ZI do praxe.

VLASTNÉ ODPORÚČANIA

Predložené spoločné odporúčania vychádzajú najmä z analýzy bariér a príležitostí, ktorá bola súčasťou riešenia metodického usmernenia, s využitím konzultačného procesu s odborníkmi a zástupcami ústredných orgánov ŠS

novovytvorenej platformy. Na posilnenie a lepšie uplatňovanie problematiky ZI na Slovensku je vhodné venovať sa riešeniu týchto odporúčaní:

1. Zaviesť a harmonizovať základnú legislatívu a terminológiu v oblasti zelenej infraštruktúry ako hlavný predpoklad jej lepšieho uplatňovania v praxi

Zdôvodnenie (existujúce problémy a bariéry): V oblasti ZI sa používajú rôzne pojmy, často sa prekrývajú, nie sú jasne definované. Termín ZI je jednoznačne „technickým pojmom“, no vďaka rezortnej a nezosúladenej legislatíve je používaný rôznorodo a tento stav vedie k chaosu a nepochopeniu. Priamu a nepriamu súvislosť s problematikou majú viaceré zákony a procesy súvisiace najmä s plánovaním a rozhodovaním o využívaní územia.

Odporúčania (súvisiace príležitosti a riešenia): Potrebné je spracovať prehľad terminológie a legislatívy v oblasti ZI, ktorý poukáže na rozpory a problémy, ale aj súvisiace príležitosti a prinesie návrhy na zlepšenie súčasného nevyhovujúceho stavu. Odstránenie existujúcich problémov a nové možnosti podpory ZI môžu priniesť napr. aktuálne pripravované zákony a procesy na úrovni Európskej únie (ďalej ako EÚ), najmä Nature Restoration Law a Urban Greening Plans. Na úrovni Slovenska ide najmä o novo definovaný a rozpracovaný proces územného plánovania či nedoriešený proces definovania a uko-

tvenia krajinného plánovania. Pri riešení tejto úlohy je možné oprieť sa aj o fungujúce procesy projektov pozemkových úprav a tvorby dokumentácií Územných systémov ekologickej stability (ďalej ako ÚSES). Tejto problematike je venovaná kapitola 2 metodického usmernenia.

Úlohy a kompetencie pre relevantné orgány a organizácie:

Ústredné orgány ŠS: realizácia procesu (napr. dobré nastavenie procesov územného plánovania s definovaním úlohy ZI; ukotvenie krajinného plánovania v legislatíve). Kľúčová je úloha Úradu pre územné plánovanie a výstavbu SR a kompetentných ministerstiev (najmä Ministerstva životného prostredia SR, čiastočne Ministerstva pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR).

Samospráva: dôsledné uplatňovanie legislatívy a danej terminológie; začlenenie problematiky ZI a legislatívou stanovených noriem do strategického plánovania a rozhodovania.

2. Rešpektovať komplexnosť a prierezovosť problematiky ZI formou integrovaného prístupu – dosiahnuť koordináciu činností rôznych aktérov na rôznych úrovniach jej uplatňovania (plánovanie – realizácia – starostlivosť)

Zdôvodnenie (existujúce problémy a bariéry): ZI je komplexný a prierezový koncept spájaný so sídelnou a voľnou krajinou, vyžadujúci integrovaný prístup k prírodným a krajinným štruktúram a ich zakomponovaniu do sídelnej štruktúry – a to na úrovni plánovania, realizácie a starostlivosti. V súčasnosti tomu tak nie je, realitou je nedostatočné zohľadňovanie súvislostí a prepojení medzi rozličnými oblasťami. Koncept multifunkčnosti ZI, teda schopnosti ZI napĺňať súčasne viaceré funkcie, je väčšinou chápaný len čiastočne z pohľadu jednotlivých odborných úrovní. Integrovaný prístup, ktorý by zohľadňoval rôznorodosť funkcií a úrovní, momentálne pri uplatňovaní ZI nie je bežný. Dôsledkom sú rôzne problémy a bariéry uvedené v rámci ostatných odporúčaní.

Odporúčania (súvisiace príležitosti a riešenia): Pre lepšie pochopenie multifunkčnosti konceptu ZI je potrebné definovať a rešpektovať hlavné funkcie ZI a metodicky rozpracovať opatrenia na ich podporu. Okrem funkcií zameraných na zlepšenie obytného a pracovného prostredia obyvateľov miest a obcí (tradične uznávané funkcie zelene), je v súčasnosti potrebné klásť veľký dôraz aj na význam ZI ako súčasť opatrení na podporu biodiverzity (zachovanie, resp. zvýšenie ekologickej kvali-

ty a stability krajiny), adaptačných a mitigačných opatrení (zmiernenie ohrozenia súvisiacich so zmenou klímy), ale aj iných dôležitých funkcií a služieb (environmentálnych a ekologických, sociálnych a zdravotných, estetických a kultúrno-historických či produkčných – ekonomických). Zároveň je potrebné zabezpečiť koordináciu činností na rôznych úrovniach (národnej, regionálnej, miestnej, ako aj horizontálne v rámci sektorov) a rôznymi subjektmi (štátne, verejné, občianske a súkromné), k čomu je užitočné spracovať prehľad zainteresovaných strán (aktérov) a ich úloh pri plánovaní, realizácii a starostlivosti o ZI vrátane návrhu vzájomnej spolupráce a koordinácie týchto činností. Tejto problematike je venovaná kapitola 3 metodického usmernenia.

Úlohy a kompetencie pre relevantné orgány a organizácie:

Ústredné orgány ŠS: podpora procesu – organizačné a finančné zabezpečenie metodických úloh a analýzy potrieb koordinácie procesov.

Samospráva: realizácia procesu – prenos výsledkov do praktickej činnosti pri plánovaní, realizácii a starostlivosti o ZI.

3. Zabezpečiť aktuálne, využiteľné a štandardizované podklady a dostatočné a erudované odborné kapacity v plánovacom procese zelenej infraštruktúry

Zdôvodnenie (existujúce problémy a bariéry): V súčasnosti je zrejmy nedostatok odborných kapacít a znalostí v celom procese plánovania, tvorby a povoľovania ZI. Rovnako sú realitou aj nedostatočné a neaktuálne územno-plánovacie, iné odborné a rezortné podklady, dokumenty a koncepcie na riešenie problematiky ZI. Absentujú aj podklady o prírodných javoch a procesoch (napr. nedostatočné údaje o klimatických scenároch, odtokových pomeroch, náchylnosti na prírodné procesy atď.). Navyše, v rôznych druhoch podkladov na rôznych úrovniach existujú rozpory, čo je prekážkou pre záväznosť navrhovaných opatrení a riešení. Je to dôsledok nedostatočnej odbornosti zadávateľov, nedostatku dostupných informácií a podkladov, ako aj financií vyčlenených na celý proces.

Odporúčania (súvisiace príležitosti a riešenia): Pre zlepšenie situácie je potrebné spracovať prehľad relevantných podkladov a požadovaných odborností pre plánovací proces ZI; definovať základné kroky plánovania, dokumenty ZI s ich štruktúrou a odborným obsahom a rovnako tak odborné kapacity. Dokumenty ZI je potrebné chápať ako súčasť strategického plánovania a tvorby krajiny – prepájajú zastavané územie sídiel s príhlou krajinou, pričom budú následne súčasťou rozvojových

dokumentov regiónov a najmä miest/obcí (predovšetkým územnoplánovacej dokumentácie). Do týchto dokumentov je potrebné problematiku ZI vrátane štandardov (indikátorov) ZI zapracovať. Z hľadiska skvalitnenia a zjednotenia podkladov pre plánovací proces je príležitosťou zjednocovanie a digitalizácia relevantných informácií, podkladov, dokumentov. Na posilnenie a lepšiu dostupnosť odborných kapacít pre samosprávy sú okrem odbornej prípravy a certifikácie štátnymi orgánmi vhodné aj vzájomné výmeny skúseností a inovácií, ako aj konzultačné a poradenské aktivity s účasťou profesijných združení a organizácií. Tejto problematike je venovaná kapitola 4.2 metodického usmernenia.

Úlohy a kompetencie pre relevantné orgány a organizácie:

Ústredné orgány ŠS: podpora procesu – odborné, organizačné a finančné zabezpečenie tvorby informačných systémov (Urbion, Envirogeoportál a i.); príprava a evidencia odborných kapacít (odborná spôsobilosť).

Samospráva: podpora a realizácia procesu – budovanie odborných kapacít na úrovni samosprávy – odborná príprava a vzdelávanie, spolupráca s odborníkmi pri obstarávaní dokumentov ZI.

4. Zabezpečiť aktuálne a dostatočné podklady, odbornosť a kapacity počas realizácie a starostlivosti o prvky zelenej infraštruktúry

Zdôvodnenie (existujúce problémy a bariéry): Podobne ako v procese prípravy (projektovania) prvkov ZI, nedostatok odborných kapacít a znalostí je zrejmý aj v procese realizácie a starostlivosti o prvky ZI v mestách a obciach Slovenska. Chýba jednotný informačný systém a databáza údajov o ZI – na evidenciu a správu ZI sú využívané rôzne grafické a databázové systémy, čo vedie k roztrieštenosti, nekompletnosti údajov a sťažuje to najmä odbornú starostlivosť. Väčšina obcí informačné systémy na báze geografických informačných systémov ani nepoužíva – pracuje s parciálnymi údajmi v analógovej forme. Zároveň väčšina menších samospráv (a časť orgánov ŠS) nezamestnáva odborníkov na problematiku ZI a ani s nimi nespupracuje, otázna je preto aj kvalita údržby a starostlivosti o prvky ZI. Súvisí to s finančnými možnosťami ŠS a najmä samosprávy, ako aj s personálnym obsadením úradov.

Odporúčania (súvisiace príležitosti a riešenia): Problematika súvisí s predchádzajúcim odporúčaním – základom pre vhodnú realizáciu prvkov ZI je kvalitná projektová príprava a odbornosť realizačných firiem. Okrem

zabezpečenia realizácie je prioritou aj následná odborná starostlivosť o prvky ZI vrátane monitorovania stavu, získavania, mapovania a evidovania potrebných údajov. Príležitosťou je zjednocovanie a digitalizácia informácií o ZI (v dostatočnej podrobnosti a primeranej grafickej mierke), relevantných podkladov a dokumentov. Samosprávy by mali rozšíriť spoluprácu o ďalších odborníkov a špecialistov z daných oblastí. Tejto problematike je venovaná kapitola 4.3 metodického usmernenia.

Úlohy a kompetencie pre relevantné orgány a organizácie:

Ústredné orgány ŠS: podpora procesu – napr. odborná pomoc pri tvorbe informačných systémov samospráv; príprava a evidencia odborných kapacít (odborná spôsobilosť).

Samospráva: podpora a realizácia procesu – získavanie informácií a budovanie informačného systému na úrovni samosprávy, spolupráca s odborníkmi pri realizácii projektov ZI a starostlivosti o prvky ZI.

5. Navrhnuť a prijať regulatívy a merateľné ukazovatele v oblasti zelenej infraštruktúry, zabezpečiť ich uplatňovanie najmä v plánovaní, ale aj v hodnotení kvality/kvantity a starostlivosti o zelenú infraštruktúru

Zdôvodnenie (existujúce problémy a bariéry): V súčasnosti chýbajú komplexnejšie regulatívy pre zabezpečenie požadovanej kvantity a kvality ZI – typická je absencia merateľných a kontrolovateľných ukazovateľov (indikátorov) ZI. Vyvoláva to napr. rozpory medzi dlhodobými cieľmi a prínosmi ZI (ak nie sú kvantifikované) a krátkodobými záujmami v území. Rôzne záujmy vyvolávajú konflikty v rozhodovaní, pričom časté je uprednostňovanie súkromných záujmov pred verejnosprospešnými funkciami ZI. Okrem toho, nedostatočná je integrácia otázok sociálnej spravodlivosti v plánovaní (napr. dostupnosť zelene pre všetky skupiny obyvateľov).

Odporúčania (súvisiace príležitosti a riešenia): Opatrenie súvisí s riešením predchádzajúcich výziev – komplexnosťou a prierezovosťou problematiky ZI, najmä však s otázkou dostatku relevantných, aktuálnych informácií a podkladov o kvalite a kvantite ZI v procese plánovania, ako aj stanovovania vhodných cieľov. Indikátory ZI sú dôležitým predpokladom pre kvalifikované plánovanie a starostlivosť o prvky ZI. Rozlišovať je vhodné hlavné indikátory (ciele môžu byť stanovené na národnej úrovni, časť z nich má dokonca medzinárodné súvislosti), všeobecné indikátory súvisiace s manažmentom a starostlivosťou a doplnkové indikátory (ciele môžu byť stanovené

špecificky pre miestne podmienky danej samosprávy). Merateľné ukazovatele sú vhodným doplnkom pre stanovené regulatívy starostlivosti o existujúce a navrhované prvky ZI a sú súčasťou strategického plánovania a tvorby krajiny. Tejto problematike je venovaná kapitola 5 metodického usmernenia.

Úlohy a kompetencie pre relevantné orgány:

Ústredné orgány ŠS: podpora procesu – metodické zabezpečenie a koordinácia procesu stanovenia a hodnotenia indikátorov (najmä na národnej a medzinárodnej úrovni). ZI je medzirezortná problematika, čo znamená, že aj tvorba a koordinácia metodických pokynov vrátane indikátorov by mala byť riešená za pomoci na to určenej medzirezortnej inštitúcie.

Samospráva: realizácia procesu – stanovenie indikátorov v procese plánovania, uplatňovanie pri realizácii a starostlivosti o systém ZI, monitorovanie a kontrola plnenia cieľov. Samospráva pripravuje Zadanie pre riešenie šedej ZI, resp. dokumentov ZI. Zadanie môže pripraviť vlastnými kapacitami alebo využiť konzultácie a poradenstvo odborníkov či odborných organizácií. V zadaní je potrebné určiť i požadovanú cieľovú kvalitu územia.

6. Navrhnuť vhodné postupy starostlivosti o zeleň s cieľom adaptovať mestá a obce na zmenu klímy a podporovať biodiverzitu, zaviesť ich a uplatňovať v praxi

Zdôvodnenie (existujúce problémy a bariéry):

V mnohých mestách a obciach Slovenska je realitou nedostatočná, resp. nevhodná starostlivosť a ochrana o dreviny a zeleň všeobecne. Je to najmä dôsledok ne-odbornosti, nedostatočnej kapacity a koordinácie pri starostlivosti o ZI. Dôsledkom je poškodzovanie a oslabovanie prvkov ZI, znižovanie kvality, odolnosti a atraktívnosti životného prostredia, ako aj zvyšujúce sa riziká funkčnosti a manažmentu ZI. K týmto rizikám patria očakávané a už sa prejavujúce dôsledky zmeny klímy, rozšírenie nových škodcov, ochorení, nástup a rozširovanie invázných druhov. Okrem toho, v súvislosti s podporou biodiverzity v sídelnom prostredí a krajine sa prejavuje nedostatočné zavádzanie princípov prírody blízkej údržby zelene, v mestách a obciach naopak prevažujú konvenčné prístupy k manažmentu ZI. V mnohých prípadoch ide okrem nedostatku odbornosti, finančných a ľudských kapacít najmä o neochotu meniť zaužívanú prax.

Odporúčania (súvisiace príležitosti a riešenia):

K zmene zaužívanej praxe v starostlivosti o ZI v mestách a obciach je potrebné najmä odstránenie hlavných bariér – zjednodušenie administratívnych procesov, posilnenie odborných kapacít samosprávy, zvýšenie objemu financií vyčlenených na starostlivosť o životné prostredie a osobitnej ZI. Okrem toho je potrebné posilniť vzdeláva-

nie zamestnancov samospráv, najmä pracovníkov správy zelene, realizovať osvetu medzi občanmi. Tieto riešenia súvisia s viacerými ďalšími odporúčaniami. Zavedenie tzv. „prírody blízkej“ starostlivosti o ZI vyžaduje okrem už uvedených opatrení na úrovni samospráv aj súčinnosť ŠS, a to najmä úpravou legislatívy, technických noriem a štandardov. V oblasti legislatívy ide napr. o zavedenie účinnejšej ochrany drevín (ochranné pásma), povinnosti tzv. viazanej živnosti pri údržbe ZI (zmena voľnej živnosti, osobitne pri starostlivosti o dreviny), zmenu pri chemickom odstraňovaní invázných druhov drevín. Dôležitá je aj metodická podpora samospráv v oblasti starostlivosti o ZI formou vhodných štandardov, metodických usmernení a školení odbornými organizáciami. V rámci údržby (manažmentu krajiny) je potrebné rešpektovať autormi navrhnuté funkčné i kompozičné riešenie a dodržať cieľovú kvalitu územia.

Úlohy a kompetencie pre relevantné orgány:

Ústredné orgány ŠS: nastavenie a podpora procesu – úprava legislatívy a noriem, odborná a metodická pomoc, finančná podpora.

Samospráva: realizácia procesu – zmena priorít, dôraz na prírodu blízku údržbu ZI, zvyšovanie odbornosti, posilnenie financovania ZI.

7. Zjednodušiť administratívne procesy súvisiace so schvaľovaním a realizáciou projektov budovania prvkov zelenej infraštruktúry

Zdôvodnenie (existujúce problémy a bariéry):

Obdobne ako pri stavebných konaniach, aj v oblasti projektovania a realizácie ZI sú realitou komplikované a zdĺhavé administratívne procesy. Prejavujú sa nielen v dlhom trvaní povoľovacích konaní, ale aj v chybách v rozhodnutiach, ktoré sú opäť dôsledkom nedostatku odbornosti na rôznych stupňoch daného procesu. Výsledkom môže byť neskorá realizácia potrebných opatrení ZI, nedostatočná nadväznosť na strategické dokumenty samosprávy a nezohľadňovanie reálnych priorít životného prostredia v území.

Odporúčania (súvisiace príležitosti a riešenia):

Pre zlepšenie situácie je vhodné posúdiť súčasné rozhodovacie postupy pri schvaľovaní a realizácii prvkov ZI. Keďže sa ZI dá rozdeliť na viaceré kategórie (pozri tab. 1 Kategorizácia ZI v sídlach a ich krajinom zázemí v metodickom usmernení), je potrebné stanoviť pre každú kategóriu jasný povoľovací rámec/postup, pričom ich zosúladienie a zjednodušenie by malo byť prioritou. Osobitne sa to týka aj plôch zelenej a modrej infraštruktúry v sídle, kde je potrebné upraviť a zjednodušiť procesy pri vytváraní plôch/prvkov udržateľného hospodárenia

so zrážkovými vodami v sídlach. Problematika si vyžaduje tiež špecifické metodické usmernenia, a to vzhľadom na jej multifukčnosť a verejno-prospešný charakter. Pre realizátorov procesu tvorby ZI, pre samosprávy a realizačné firmy, je potrebné k aktuálnym témam realizovať vzdelávanie a osvetu (pozri odporúčanie č. 10).

Úlohy a kompetencie pre relevantné orgány:

Ústredné orgány ŠS: zabezpečenie procesu – medirezortná spolupráca na tvorbe procesu povoľovania stavieb a pri budovaní ZI, návrh administratívnych postupov schvaľovania a realizovania prvkov ZI, vychádzajúc z novej stavebnej legislatívy, akceptovanie odborných a metodických usmernení, príprava školenia cez systém celoživotného vzdelávania, ako i vzdelávanie prostredníctvom študijných programov.

Samospráva: realizácia procesu – zvyšovanie odbornosti pracovníkov samosprávy, účinná kontrola procesu prostredníctvom odborne spôsobilých osôb (zamestnanci samospráv či externí špecialisti), požiadavka projektovania autorizovanými a odborne spôsobilými osobami, usmerňovanie realizačných firiem.

8. Posilniť a zrýchliť proces pozemkových úprav v projektovej a realizačnej fáze ako dôležitého nástroja na podporu konceptu zelenej infraštruktúry v sídlach a ich zázemí

Zdôvodnenie (existujúce problémy a bariéry): Dlhodobým problémom realizácie akejkoľvek rozvojovej a stavebnej činnosti v podmienkach samospráv aj súkromného sektora na Slovensku sú nedoriešené a komplikované vlastnícke a užívateľské vzťahy k pozemkom, a to najmä v extraviláne. Realitou je rozdrobenosť pozemkov s množstvom neznámych vlastníkov, ich nevhodná priestorová štruktúra (malé a úzke), často s nezabezpečeným prístupom, v mnohých prípadoch aj so stavbami s nevysporiadanými vlastníckymi vzťahmi. Tieto skutočnosti sa odrážajú aj v problémoch s užívaním pozemkov vrátane možnosti realizácie prvkov ZI. Je to dôsledkom historického vývoja pozemkového práva a nerešpektovania vlastníckych vzťahov v období socializmu. Proces tzv. komplexných pozemkových úprav (ďalej ako PÚ), ktorý sa realizuje na Slovensku už 30 rokov, je pomalý a pokrýva v súčasnosti len cca 20 % obcí. Navyše, mnohé už zrealizované komplexné PÚ nevyužili v dostatočnej miere svoj potenciál na revitalizáciu krajiny a podporu prvkov ZI. Pritom práve PÚ sú dôležitým podporným procesom na posilnenie ZI, najmä v kontaktnej zóne medzi obcou a voľnou krajinou, ako aj v poľnohospodárskej krajine.

Odporúčania (súvisiace príležitosti a riešenia): PÚ sú dôležitým nástrojom spoločnosti nielen na riešenie vlastníckych vzťahov k pozemkom, ale aj na environmentálne vhodné, výhľadové, priestorové usporiadanie pozemkov s dôrazom na ekologické funkcie, kvalitu a stabilitu krajiny.

Prvky ZI vo voľnej krajine a v kontakte so zastavaným územím (biocentrá, biokoridory a interakčné prvky) sú dôležitou súčasťou existujúcich a budúcich pozemkov a mali by nadväzovať na prvky ZI v zastavanom území miest a obcí. Takáto prepojená sieť prvkov ZI podporuje multifunkčnosť a ekologickú stabilitu, preto sú PÚ nástrojom na riešenie „rekonštrukcie, renaturalizácie a revitalizácie krajiny“. Pre lepšie plnenie daných úloh procesu PÚ je potrebné podstatne zvýšiť objem finančných prostriedkov na spracovanie projektov PÚ (nielen z prostriedkov fondov EÚ, ale aj zo štátneho rozpočtu) a najmä na realizáciu navrhovaných prvkov tzv. „spoločných zariadení a opatrení“, ktoré zahŕňajú aj ekostabilizačné, protierózne a vodohospodárske prvky v krajine, nadväzujúce aj na prvky ZI v sídlach. V súčinnosti relevantných ústredných orgánov ŠS a odborných organizácií je vhodné spracovať aj prehľad postupov začlenenia projektov PÚ do plánovania a realizácie ZI a poskytnúť samosprávam metodickú podporu.

Úlohy a kompetencie pre relevantné orgány:

Ústredné orgány ŠS: financovanie procesu spracovania projektov PÚ a realizácie navrhovaných opatrení, metodická podpora samosprávam pri projektovaní a realizácii nadväzujúcich prvkov ZI, podpora interdisciplinárneho riešenia PÚ.

Samospráva: koordinácia plánovacích procesov, súčinnosť pri realizácii prvkov ZI, vzdelávanie a zvyšovanie odborných kapacít.

9. Usmerniť využívanie finančných zdrojov určených na podporu konceptu zelenej infraštruktúry na rôznych úrovniach

Zdôvodnenie (existujúce problémy a bariéry): Jedným z najdôležitejších problémov súvisiacich s presadzovaním a realizáciou ZI v samosprávach na Slovensku je nedostatok financií vyčlenených na podporu ZI, ako aj externých zdrojov financovania. Hoci existujú viaceré finančné mechanizmy spojené so ZI, zdroje sú väčšinou malé a roztrieštené, neumožňujú pravidelné väčšie investície. Táto skutočnosť v prípade štátu (a čiastočne aj samospráv) je dôsledkom nepochopenia reálneho významu ZI ako komplexného a multifunkčného nástroja na zlepšenie životného prostredia obyvateľov miest a obcí. Prejavuje sa to nepostačujúcim rozsahom investícií do budovania prvkov ZI, ich údržby a plánovania. Dôsledkom je nedostatočné plnenie funkcií ZI v území a mnohé súvisiace problémy kvality sídelného prostredia (znečistenie ovzdušia, hlučnosť a prašnosť, klimatické extrémny – horúčavy a sucho, problémy s privalovými zrážkami a pod.).

Odporúčania (súvisiace príležitosti a riešenia): Na úrovni ŠS je vhodné v súčinnosti viacerých rezortov spracovať prehľad možností financovania ZI z rôznych dostupných zdrojov (EÚ, národné zdroje a iné finančné mechanizmy), najmä vzhľadom na programové obdobie rokov 2021 – 2027. Vhodné je vyhodnotiť súvislosť a nadväznosť na strategické dokumenty a ciele SR v období do r. 2030 (najmä Program Slovensko a jeho finančné plány). Zároveň

je vhodné uvažovať o združení prostriedkov na podporu kvality životného prostredia a oblasti ZI do jedného implementačného orgánu, prípadne navrhnuť nové finančné nástroje. Potrebné je zvýšiť aj možnosti účasti samospráv na čerpaní finančných prostriedkov v oblasti ZI, a to vo všetkých fázach (strategické dokumenty, projektová príprava, realizácia a starostlivosť). Na úrovni samospráv je vhodné klásť väčší dôraz na význam ZI pre súčasnú kvalitu prostredia v meste/obci a ich rozvoj – a to zvýšením finančných prostriedkov vyčlenených pre túto oblasť, zlepšením odbornosti a navýšením kapacít samosprávy na prípravu a realizáciu projektov ZI, ako aj integráciou prvkov ZI do iných projektov a oblastí (napr. pri rekonštrukcii ciest a inej technickej infraštruktúry).

Úlohy a kompetencie pre relevantné orgány:

Ústredné orgány ŠS: vyhodnotenie a prípadná úprava existujúcich finančných zdrojov (v spolupráci relevantných sektorov), návrh nových finančných mechanizmov na podporu ZI, zjednodušenie a zosúladenie administratívnych procesov, metodická pomoc pre samosprávy.

Samospráva: realizácia procesu – posilnenie odborných a administratívnych kapacít pre prípravu a realizáciu projektov ZI. Úprava rozpočtov – pochopenie významu problematiky ZI pre rozvoj mesta, vyčlenenie vyššieho podielu finančných prostriedkov v rozpočte na oblasť ZI.

Tab. 1 Zdroje financovania zelenej infraštruktúry

PROGRAM SLOVENSKO 2021 – 2027: 12,8 MLD EUR	
Zelené opatrenia: Cieľ politiky 2 – Zelenšia Európa:	4,2 MLD EUR
Opatrenie 2.4.1 Vodozádržné opatrenia na adaptáciu na zmenu klímy v sídlach a krajine a/alebo ochranu pred povodňami	
DOV (Dopytovo orientovaná výzva):	62,7 mil. EUR
IÚI (Integrovaná územná investícia):	62,7 mil. EUR
Opatrenie 2.7.3 Podpora biologickej a krajinskej diverzity a kvality ekosystémových služieb prostredníctvom udržiavania a budovania zelenej a modrej infraštruktúry a prevencie a manažmentu invázičných nepôvodných druhov	
DOV:	7,5 mil. EUR
IÚI:	11,2 mil. EUR
Opatrenie 2.7.4 Podpora budovania prvkov zelenej a modrej infraštruktúry v obciach a mestách	
IÚI:	78,1mil. EUR

10. Podporiť a sústavne realizovať vzdelávanie a osvetu o problematike zelenej infraštruktúry na rôznych úrovniach

Zdôvodnenie (existujúce problémy a bariéry): Problematika ZI nie je doposiaľ na Slovensku chápaná a presadzovaná ako jedna z priorit ďalšieho rozvoja miest a obcí z niekoľkých dôvodov. V prvom rade ide o nedostatočnú znalosť a povedomie o význame problematiky ZI – platí to od obecných a mestských samospráv až po ústredné štátne orgány. Nedocenená je sociálno-ekonomická funkcia zelene – jej príspevok k lepšiemu životu obyvateľov, k atraktivite sídiel a tým aj k zvyšovaniu ekonomického potenciálu. Nedocenený je význam ZI v oblasti kultúrnej a historickej krajiny napriek tomu, že ZI je súčasťou historických štruktúr a genius loci územia. ZI je nedostatočne chápaná aj ako významný faktor ochrany a podpory biodiverzity v sídlach a ich zázemí. Dôsledkom je malý dôraz kladený na problematiku ZI nielen pri plánovaní rozvoja väčšiny miest a obcí, ale aj v reálnom manažmente a správe území vrátane rozpočtových položiek a financovania konkrétnych opatrení.

Odporúčania (súvisiace príležitosti a riešenia): Pre zlepšenie tejto situácie, najmä pre zvýšenie znalostí a povedomia o význame ZI a budovanie potrebných kapacít potrebných k dlhodobej tvorbe a manažmentu ZI, sú potrebné systematické opatrenia. Opatrenia zahŕňajú

jú vzdelávanie a osvetu rôznych zainteresovaných skupín – najmä pracovníkov samosprávy, ich odborných, administratívnych a realizačných zložiek, ale aj zástupcov odborných orgánov a organizácií, projektových a realizačných firiem, pracovníkov organizácií zabezpečujúcich starostlivosť o ZI, mimovládnych organizácií a aktívnych skupín obyvateľov. Dôležitá je aj angažovanosť miestnych a regionálnych lídrov, čo je príležitosťou pre vzdelávanie a osvetu verejnosti. Vzdelávacie programy a projekty môžu fungovať pod záštitou organizácií ŠS, ale aj samosprávy, prípadne mimovládnych organizácií.

Úlohy a kompetencie pre relevantné orgány:

Ústredné orgány ŠS: Podpora procesu – realizácia rôznych vzdelávacích programov a kurzov prostredníctvom odborných organizácií. Podpora fungovania Platformy pre ZI a jej aktívnej účasti. Spolufinancovanie vzdelávania a osvetu o problematike ZI.

Samospráva: Zvyšovanie kompetencií pracovníkov (účasť na vzdelávacích programoch a kurzoch). Príprava a realizácia vzdelávania ostatných zainteresovaných skupín. Spolufinancovanie procesu vzdelávania. Osveta medzi obyvateľmi mesta/obce.

ZÁVER

„Platforma pre zelenú infraštruktúru“ predkladá 10 odporúčaní, ktoré sú komplexným zhodnotením problematických oblastí a riešení pre posilnenie a lepšie uplatňovanie problematiky ZI na Slovensku. Táto potreba vychádza z globálnych výziev, ktoré vyžadujú okamžitú reakciu – naša spoločnosť čelí rýchlo sa meniacim klimatickým pomerom, pokračujúcej strate biologickej diverzity a množstvu iných environmentálnych aj spoločenských problémov.

Polyfunkčný, medzidisciplinárny a medzirezortný charakter ZI prispieva k riešeniam stupňujúcich sa problémov. ZI je neoddeliteľnou súčasťou sídelnej štruktúry a udržateľného plánovania sídiel. ZI zohráva nenahradiiteľnú úlohu pri vytváraní a zachovaní kvalitného životného prostredia, stability ekosystémov a biodiverzity, ako aj z pohľadu adaptácie sídiel na nežiaduce dôsledky zmeny klímy. ZI zároveň ponúka z koncepčného a strategického hľadiska spoločné fórum pre odbornú diskusiu a spoluprácu, ktorá je potrebná pre udržateľný rozvoj sídiel,

ochranu a tvorbu krajiny. Ochrana, obnova, plánovanie, tvorba a údržba ZI predstavujú systém opatrení, ktoré je potrebné riešiť odborne, systematicky, v súlade s legislatívou a ktoré vyžadujú finančné prostriedky. Výsledkom takýchto opatrení bude vyššia kvalita a odolnosť prostredia, ako aj spokojnosť obyvateľov.

Predstavené odporúčania sú komplexné a venujú sa predovšetkým legislatívnej, terminologickej, rezortnej, procesnej, plánovacej, realizačnej aj manažmentovej rovine, ako aj problémom spojeným s personálnymi kapacitami, finančnými možnosťami, vzdelávaním a osvetou. Odporúčania boli zostavené na základe analýz bariér a príležitostí v oblasti ZI, metodického usmernenia, ako aj na základe konzultačného procesu s odborníkmi a zástupcami ústredných orgánov ŠS novovytvorenej platformy. Odporúčania „Platformy pre zelenú infraštruktúru“ sú určené najmä pre relevantné ministerstvá a orgány ŠS, samosprávy a širšiu odbornú obec, ktorá sa problematikou ZI zaoberá v praxi.

ISBN 978-80-8213-151-5

Aktivita je realizovaná v rámci projektu
Metodiky pre hodnotenie investičných rizík spojených s nepriaznivými dôsledkami zmeny klímy (ITMS 2014+: 310021BSY3).
Projekt je financovaný z Operačného programu Kvalita životného prostredia.